

А. Кныш

**MOTIVATIONAL PROFILE OF YOUNG SCIENTIST AS THE
BASIS OF HIS CAREER**

The article deals with the motivational characteristics of personality, engaged in research activities. Analyzed the results of studies of motivational profiles of young scientists in different age groups. Shown factor structures of motivational sphere of scientists from different age groups.

Стаття надійшла до редакції 15.06.2011

УДК 351.851:352

*Єрмакова Л.М.
м. Харків, Україна*

**УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЬНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНО-
СТІ КЕРІВНИКА ЗНЗ В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ**

Постановка проблеми. Сьогодні в усіх сферах життєдіяльності світового співтовариства відбуваються зміни ціннісних орієнтацій, що обумовлено тенденціями перетворень економічного і політичного характеру на рубежі ХХ–ХХІ століть. Глобалізація, зміна технологій, перехід до постіндустріального та інформаційного суспільства, утвердження пріоритетів сталого розвитку потребують радикальної модернізації освітянської галузі. Провідним напрямом розвитку суспільства стає безперервна освіта, яка є обов'язковою умовою стабільної соціалізації. В сучасних умовах соціального розвитку України удосконалення контрольно-аналітичної діяльності керівника ЗНЗ вимагає нових підходів до формування змісту, підбору методів і видів навчання в умовах післядипломної освіти.

Останні дослідження і публікації. Проблема контрольно-аналітичної діяльності керівника навчального закладу повсякчас привертала увагу науковців. Їй присвячені роботи Є. Березняка, В. Бондаря, В. Григораша, Г. Єльнікової, О. Касянової, Ю. Конаржевського, Н. Островерхової, В. Пікельного, М. Поташника, Б. Тевліна, Т. Шамової та інших. Проте їх роботи є лише фундаментальними при вивченні даної управлінської функції, адже постійні зміни вимагають нового бачення, нових розробок, які б відповідали вимогам сучасної освітньої діяльності.

Вивчення науково-педагогічної літератури та стану проблеми на практиці показало, що хоча контрольно-аналітична функція є провідною серед інших функцій управління процесом навчання та є основним засобом збирання, вивчення, оброблення, узагальнення інформації про стан перебігу навчального процесу, науковий підхід у здійсненні контролю та педагогічного аналізу спостерігається досить рідко. Це пояснюється тим, що у педагогічній науці недо-

статньо розроблено проблеми теоретичного обґрунтування й апробації на практиці технології контролю і аналізу навчального процесу керівником загальноосвітнього закладу, зокрема проблеми оцінки ефективності навчальної діяльності школи та педагогічної діяльності вчителя.

Основна **мета** даного дослідження полягає у розробці, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці моделі удосконалення контрольно-аналітичної діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу та експериментально перевірити ефективність розробленої моделі в умовах післядипломної освіти.

З огляду на зазначене вище, визначено такі **завдання** дослідження:

- окреслити особливості діяльності керівника ЗНЗ щодо розвитку контрольно-аналітичної діяльності в умовах післядипломної освіти.
- проаналізувати сучасний стан досліджуваної проблеми у педагогічній теорії та на практиці;
- розробити модель удосконалення контрольно-аналітичної діяльності керівника школи в умовах післядипломної освіти;
- провести експериментальну апробацію розробленої моделі;
- узагальнити отримані під час експерименту результати та подати обґрунтувати практичне застосування розробленої моделі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Суттєва модернізація системи освіти передбачає передусім оновлення управлінської діяльності керівників освітніх закладів. Нові життєві умови виявили потребу та необхідність будувати індивідуалізовану конкурентноспроможну освітню політику. Керівник навчального закладу відіграє в цьому процесі ключову роль. Він знаходиться в центрі соціально-економічних та педагогічних перетворень, він координує, спрямовує працю педагогів, від його економічної грамотності, ініціативності, уміння приймати самостійні рішення стратегічного і тактичного характеру залежить сутність успішної роботи закладу в цілому. Таким чином, перевід управлінської діяльності керівника в системі загальної середньої освіти у професійну сферу стає важливою умовою успішності в освітньому менеджменті.

Дійсно, у вітчизняній педагогічній практиці спеціальна підготовка професіональних менеджерів освіти тільки почалась, тому ми ще не ототожнюємо поняття «керівник закладу освіти» та «менеджер освіти», хоча реально ці поняття відображають поліфункціональну діяльність керівника навчального закладу. Саме підготовка професійних менеджерів освіти є однією з суттєвих умов реформування освітянської галузі.

Керівнику навчального закладу потрібно орієнтуватися в різноманітті сучасних управлінських ідей, вивчати й успішно впроваджувати досягнення науки і ефективного досвіду, організовувати творчу діяльність педагогів.

У останні роки в управлінні школою відбувся помітний поступ від командно-адміністративного стилю управління до утвердження принципів демократизації й

гуманізації. Цей процес потребує істотного оновлення теорії, практики управління навчальним закладом, зокрема здійснення конверсії психологічного чинника контролю, усвідомлення суті й значення педагогічного аналізу. У зв'язку з цим проблема удосконалення контрольно-аналітичної діяльності керівника ЗНЗ є гостро актуальною.

Перш ніж перейти до огляду дослідження контрольно-аналітичної діяльності керівника ЗНЗ, з'ясуємо, що означає саме поняття «контрольно-аналітична діяльність». Контрольно-аналітична діяльність це систематичне отримання об'єктивної інформації про стан освіти, її аналітична обробка та узагальнення інформації про стан перебігу навчального процесу.

Процес здійснення контролю потребує раціонального, науково виваженого підходу. Ефективність його залежить від знань про те, як і коли необхідно здійснювати контроль, якими чинниками керуватись при проведенні контролю, тобто, залежить від технології.

В основі контрольно-аналітичної діяльності лежать два види управлінської діяльності [ ]:

- перцептивний, пов'язаний зі збором інформації щодо ходу та розвитку навчально-виховного процесу, який передбачає порівняння дійсного стану справ з еталоном через безпосереднє сприймання педагогічної діяльності керівником;
- комунікативний, що передбачає створення комунікативної мережі, якою пересувається інформація, необхідна для управління педагогічним процесом, спілкування директора з учителями, учнями.

Внутрішньо шкільний контроль повинен виконувати діагностичну, коригуючу та регулюючу функції. За результатами контролю приймаються управлінські рішення для регулювання об'єкта, який контролюється.

Актуальність контролю визначається:

- необхідністю попередження негативних тенденцій, кризових явищ, виявлення проблем;
- необхідністю виявити позитивне, підтримувати успішну діяльність, оцінювати успіхи;
- необхідністю забезпечувати ефективне досягнення мети за допомогою постійної корекції розбіжностей між планом та реаліями.

Здійснення управління на основі педагогічного аналізу інформації, отриманої в результаті контролювання, дозволяє керівникам шкіл бачити і оцінювати зміни, які проходять у шкільному організмі, і прогнозувати дальший шлях його розвитку, ліквідувати причини виявлених недоліків. У цьому якраз і полягає зміст управління. Завдяки контрольно-аналітичній функції управління в кожній конкретній ситуації розвитку навчального процесу можуть своєчасно прийматись найбільш ефективні рішення тих чи інших завдань, що стоять перед навчальним закладом.

Дослідження зазначеної теми роботи проводилося з 2010 року по 2011 рік на базі Центру атестації та методичної роботи з керівними кадрами КВНЗ

«Харківська академія неперервної освіти». За цей час проведено ряд науково-методичних заходів, які спрямовувалися на практичне використання результатів теоретичного дослідження зазначеної проблеми.

Так, Центром проведено 8 обласних навчально-методичних, науково-практичних, інструктивно-методичних семінарів для новопризначених директорів загальноосвітніх навчальних закладів (стаж адміністративної роботи до 3-х років), на яких розглядалися актуальні питання контрольно-аналітичної діяльності керівника ЗНЗ. У роботі таких науково-методичних і практичних заходів взяли участь 392 новопризначених директори.

Під час дослідження було застосовано кваліметрична модель, розроблену на основі прояву факторів контрольно-аналітичної діяльності керівника ЗНЗ, критерії деталізують зазначені фактори. Загальна модель має вигляд таблиці, графі якої містять відомості про фактори та критерії, їх вагомість, загальну кількість визначених умовних балів у межах одиниці (таблиця 1.1).

Таблиця 1.

Базова кваліметрична модель контрольно-аналітичної діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу

Фактор	Вагомість факторів	Критерії	Вагомість критеріїв	Ступінь вияву критеріїв	Часткова оцінка факторів
1	2	3	4	5	6
1. Контроль за виконанням нормативно-правових документів	0,16	1.1. Систематизація основних нормативно-правових документів щодо функціонування закладу	0,40		0,00
		1.2. Ведення книг вхідної і вихідної документації	0,35		
		1.3. Використання сучасних засобів інформаційного обміну	0,25		
2. Контроль за плануванням роботи закладу	0,17	2.1. Відповідність плану роботи закладу на поточний навчальний рік глибині аналізу, конкретності, чіткості завдань на навчальний рік, структурі та змісту	0,13		
		2.2. Відповідність робочого навчального плану специфіці реалізації варіативної складової	0,13		
		2.3. Відповідність розкладу уроків: навчальному плану, дотриманню санітарно-гігієнічних вимог, оптимальності навантаження	0,12		

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ**

		учнів, урахування профільності, особливостей організації позаурочної діяльності, матеріально-технічних умов			
		2.4.Плани роботи факультативів, гуртків, додаткових занять, індивідуальних консультацій, додаткових освітніх послуг	0,12		
		2.5. Ведення книги записів наслідків внутрішньошкільного контролю	0,12		
		2.6. Перспективний план вивчення стелу викладання навчальних дисциплін, викладання навчальних програм	0,12		
		2.7.Стан ведення класних журналів (записи на відповідній сторінці журналу, довідки, накази)	0,13		
		2.8.Система проведення педагогічних рад, нарад при директорів	0,13		
3. Контроль за науково-методичною роботою	0,17	3.1.Наявність наказу про організацію проведення методичної роботи закладу	0,15		
		3.2.Робота предметних методичних об'єднань	0,14		
		3.3.Залучення спеціалістів, науковців до роботи з педагогами	0,12		
		3.4.Наукове керівництво і супровід науково-методичної, дослідно-експериментальної, інноваційної діяльності закладу	0,15		
		3.5.Запровадження ефективного педагогічного досвіду	0,15		
		3.6.Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у НВП та в науково-методичну роботу	0,15		
		3.7.Ефективність системи моніторингу результатів нау-	0,14		

		ково-методичної роботи			
4.Контроль за якістю освіти	0,17	4.1.Навчальні досягнення учнів	0,35		
		4.2.Результати Державної підсумкової атестації	0,35		
		4.3.Результативність творчої діяльності	0,30		
5.Контроль за станом безпеки життєдіяльності	0,16	5.1.Планування заходів щодо збереження здоров'я учнів і персоналу навчального закладу	0,40		
		5.2.Організація роботи з питань охорони праці з педагогічним колективом	0,25		
		5.3.Заходи щодо попередження дитячого травматизму	0,35		
6. Контроль за підбором, розстановкою та підвищенням професійної компетентності педагогічних кадрів	0,17	6.1.Кількісний склад учителів	0,13		
		6.2.Фаховий та кваліфікаційний рівень педагогічного колективу.	0,13		
		6.3.Планування роботи підвищення кваліфікації педагогів (курси, семінари, методичні заходи, самоосвітня діяльність педагогів)	0,12		
		6.4.Атестації педагогів	0,13		
		6.5. Персональний контроль	0,13		
		6.6.Відповідність кваліфікаційних категорій та педагогічних звань при розстановці навчального навантаження між середньою та старшою школою (книга особового складу, наказ про тарифікацію)	0,13		
		6.7.Відсутність вакансій педагогічних працівників та допоміжного персоналу	0,11		
		6.8.Плинність кадрів	0,12		
Загальна оцінка в частках одиниці	1,00				

Для характеристики рівня контрольно-аналітичної діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу пропонуємо таку шкалу:

- якщо загальна сума балів менша 0,5 – рівень контрольно-аналітичної діяльності керівника недостатній.

- 0,50-0,65 – критичний рівень
- 0,66-0,75 – достатній рівень,
- 0,80-1,00 – оптимальний рівень

Для автоматизації процесу підрахування модель набирається в табличному процесорі Excel.

Перша графа містить назву факторів, третя графа – назву критеріїв. У другу та четверту графи вдруковуються числові значення вагомості факторів і критеріїв. У п'ятій графі вказується коефіцієнт вияву критеріїв, який відповідає оцінці від нуля до одиниці й може бути: 0,00; 0,25; 0,50; 0,75; 1,00.

На основі зазначеної кваліметричної моделі було визначено рівень контрольно-аналітичної діяльності 30 новопризначених директорів загальноосвітніх навчальних закладів Харківського регіону. Результати досліджень свідчать, що рівень контрольно-аналітичної діяльності керівників загальноосвітніх навчальних закладів підвищився в наслідок проведеної практичної роботи на базі Харківської академії неперервної освіти, яка була спрямована на допомогу зазначених вище категорії педагогічних працівників області.

Таким чином, можна стверджувати, що післядипломна освіта є основою розвитку контрольно-аналітичної діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу. Відповідний рівень професійної управлінської спрямованості керівника ЗНЗ може бути досягнутий у системі післядипломного підвищення кваліфікації через змістовно-цільову і структурно-організаційну реалізацію багаточисленних функцій інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Отже, стає незаперечним, що в умовах післядипломної педагогічної освіти відбувається формування керівника-управлінця, який володіє теоретичними та управлінськими знаннями, методиками і технологіями, загальними вміннями і навичками, цінностями, інтегративними професійно-особистісними якостями як професійними компетенціями, необхідними для практичної контрольно-аналітичної діяльності. Це особливо важливо враховувати в умовах створення нових інформаційних технологій, переходу суспільства до постіндустріальної стадії розвитку, забезпечення неперервної освіти, складовою якої виступає післядипломна освіта керівних кадрів загальноосвітніх навчальних закладів.

Список літератури: 1. Григораш В.В. Організація діяльності керівника школи / В.В. Григораш –Х.: Вид. група «Основа», 2011.–224с. 2. Єльнікова Г.В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні: Монографія. – К.: ДАККО, 1999. – 303 с. 3. Єльнікова Г.В. Управлінська компетентність. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2005.–128 с. 4. Касьянова О.М. Педагогічний аналіз навчального процесу в загальноосвітній школі як засіб підвищення його ефективності: Дис. канд. пед. наук: 13.00.01 / АПН України; Центральний ін-т післядипломної педагогічної освіти. – К., 2000. – 200 с. 5. Конаржевский Ю.А. Менеджмент и внутришкольное управление. – М.: Центр „Педагогический поиск”, 2000. – 224 с. 6. Тевлін Б.Л. Контрольно-аналітична діяльність керівника школи / Б.Л. Тевлін. – Харків : Основа, 2006.–192 с. 7. Те-

оретичні і методичні засади моделювання фахової компетентності керівників закладів освіти: монографія/ Єльнікова Г.В., Зайченко О.І., Маслов В.І. та ін. ; за ред. Г.В.Єльнікової.– Київ-Чернівці: Книги –ХХІ, 2010.– 460 с.

Bibliography (transliterated): 1. Grigorash V.V. Organizacija dijal'nosti kerivnika shkoli / V.V. Grigorash –H.: Vid. grupa «Osnova», 2011.–224s. 2. Єl'nikova G.V. Naukovi osnovi rozvitku upravlinnja zagal'noju seredn'uju osvitoju v regioni: Monografija. – K.: DAKKO, 1999. – 303 s. 3. Єl'nikova G.V. Upravlins'ka kompetentnist'. – K.: Red. zagal'noped. gaz., 2005.–128 s. 4. Kas'janova O.M. Pedagogichnij analiz navchal'nogo procesu v zagal'noosvitnij shkoli jak zasib pidviwennja jogo efekтивности: Dis. kand. ped. nauk: 13.00.01 / APN Ukraїni; Central'nij in-t pisljadiplomnoї pedagogichnoї osviti. – K., 2000. – 200 s. 5. Konarzhevskij Ju.A. Menedzhment i vnutrishkol'noe upravlenie. – M.: Centr „Pedagogicheskij poisk”, 2000. – 224 s. 6. Tevlin B.L. Kontrol'no-analitichna dijal'nist' kerivnika shkoli / B.L. Tevlin. – Harkiv : Osnova, 2006.–192 s. 7. Teoretichni i metodichni zasadi modeljuvannja fahovoї kompetentnosti kerivnikov zakladiv osviti: monografija/ Єl'nikova G.V., Zajchenko O.I., Maslov V.I. ta in. ; za red. G.V.Єl'nikovoї.– Kiїv-Chernivci: Knigi –HHI, 2010.– 460 s.

Л.М. Єрмакова

УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЬНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНО- СТІ КЕРІВНИКА ЗНЗ В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Автором дослідження розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено моделі удосконалення контрольно-аналітичної діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу. У статті експериментально підтверджено ефективність розробленої моделі в умовах післядипломної освіти.

Л.М. Єрмакова

УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ КОНТРОЛЬНО-АНАЛИТИЧЕСКОЙ ДИЯЛЬНОСТИ РУКОВОДИТЕЛЯ ЗНЗ В УСЛОВИЯХ ПОСЛЕДИПЛОМ- НОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Автором исследования разработано, теоретически обосновано и экспериментально проверены модели усовершенствования контрольно-аналитической деятельности руководителя общеобразовательного учебного заведения. В статье экспериментально подтверждена эффективность разработанной модели в условиях последипломного образования.

L. Ermakova

IMPROVEMENT OF CONTROL-ANALYTICAL THE DIYALNOTI LEADER ZNZ IN THE CONDITIONS OF POSLEDIPLOMNOGO EDUCA- TION

It is developed by a research author, in theory it is grounded and the models of improvement of control-analytical activity of leader of general educational estab-

lishment are experimentally tested. In the article the efficiency of the developed model in the conditions of poslediplomnogo education is experimentally confirmed.

Стаття надійшла до редакції 05.05.2011

УДК: 378.046.4

*Сіренко С.М,
м. Харків, Україна*

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ КЛАСНИХ КЕРІВНИКІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми Перехід до гуманістичної парадигми, в основу якої покладено пріоритети загальнолюдських цінностей, передбачає зміну підходів до організації виховної діяльності, а саме: організацію педагогічної взаємодії з дітьми на основі принципу партнерства, залучення вихованців до процесів творення шкільної політики, реалізацію діяльнісних форм виховання, що стимулюють дитину до самоактуалізації, саморозвитку та самореалізації.

Сучасні підходи висувають високі вимоги до класного керівника, зокрема такі як: впровадження інновацій, володіння діалоговою педагогікою та мистецтвом комунікабельності, готовність до постійного оновлення знань.

Це потребує якісно нового рівня підготовки класного керівника, який би відповідав міжнародним стандартам.

У зв'язку з цим значно зростає роль системи підготовки класних керівників в умовах післядипломної освіти, що відбувається у міжкурсовий період (науково-методична робота на шкільному, районному та обласному рівнях) та під час курсового підвищення кваліфікації.

Аналіз досліджень і публікацій показав, що науковцями проведено низку досліджень з проблем підготовки майбутніх учителів до виховної діяльності, до класного керівництва. Так, зміст та сутність проблеми підготовки вчителів до класного керівництва в системі підвищення кваліфікації розкрито в наукових дослідженнях О.І.Антіпової (вивчення ефективності роботи класного керівника), С.М. Полгородника (наукова організація праці та управління діяльністю класного керівника), С.М. Косової (діяльність методичного об'єднання класних керівників з удосконалення виховної роботи), М.Ю. Красовицького (організація методичної роботи з класними керівниками на діагностичній основі), С.С. Фіранера (курсове підвищення кваліфікації класного керівника),